

фахівців (лікарів, реабілітологів, соціальних працівників, психологів тощо). Відтак, психолог повинен вміти ефективно працювати в команді, підтримуючи злагоджену взаємодію і комплексний підхід до відновлення клієнта.

Таким чином, консультативна компетентність психолога реабілітаційного центру охоплює широкий спектр знань, умінь і навичок, що забезпечують надання ефективної психологічної допомоги клієнтам на всіх етапах їхнього психосоціального відновлення.

### **Література:**

1. Бондаренко О.Ф., Кучеровська Н. О., Федько С. Л. Консультативна психологія в Україні на тлі світових тенденцій XXI століття. *Професійна підготовка психологів в Україні: стратегічні завдання* : матеріали всеукраїнського круглого столу 23 квітня 2024 року: 36. Матеріалів. За ред. В.Г. Панка. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. С. 13-16.

2. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів : моногр. / авт. кол.; під наук. ред. Лозової О.М. Вінниця: Віндрук, 2014. С. 15 – 39.

3. Консультативна психологія: підручник. І.С. Булах, В.У. Кузьменко, Е.О. Помиткін та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 482 с.

4. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи: навч. посіб. Т. 1. Київ, 2018. 208 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-83>

## **ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У СОЦІУМ**

**Кобець Ірина Вікторівна**

*аспірантка,*

*Університет Григорія Сковороди в Переяславі  
м. Переяслав, Україна*

Історичний розвиток концепцій реабілітації ветеранів відображає зміни в соціально-економічних умовах, військових конфліктах та підходах до соціальної підтримки військовослужбовців. З часів античності ветерани отримували певні привілеї та підтримку від

держави, що було зумовлено необхідністю їхньої інтеграції у мирне життя.

Післявоєнні періоди ХХ століття стали ключовими моментами для розвитку реабілітаційних програм. Після Другої світової війни багато країн розробили комплексні програми підтримки ветеранів, які включали медичну допомогу, психологічну підтримку, професійну перепідготовку та соціальну інтеграцію. Ці програми були спрямовані на подолання наслідків війни, зокрема фізичних та психологічних травм, а також на забезпечення економічної стабільності ветеранів [3, с. 30].

В Україні, після здобуття незалежності, концепції реабілітації ветеранів зазнали значних змін. З одного боку, зросла увага до соціальної підтримки ветеранів, зокрема через законодавчі ініціативи, програми професійної перепідготовки та психологічної підтримки. З іншого боку, економічні труднощі та нестабільність у країні вплинули на ефективність реалізації реабілітаційних програм [там само, с. 45].

Визначення понять професійної реабілітації варіюються в науці залежно від наукових підходів та контекстів досліджень. Так, за І.В. Клімовою психологічний аспект професійної реабілітації ветеранів охоплює не лише навчання та перепідготовку, але й психологічну підтримку та соціальну інтеграцію, що є ключовими чинниками успішної адаптації ветеранів до мирного життя [2, с. 60]. Професійна реабілітація ветеранів, на її думку, це комплексний процес, спрямований на відновлення та розвиток професійних навичок військовослужбовців після завершення їхньої служби. Цей процес включає навчання, перепідготовку, консультування, підтримку у пошуку роботи та соціальну інтеграцію ветеранів у мирне життя. Основною метою професійної реабілітації є забезпечення економічної самостійності ветеранів, зменшення ризику безробіття та соціальної ізоляції, а також підтримка їх психологічного благополуччя [3, с. 45].

Сутність професійної реабілітації, за О.П. Шевченко, полягає у створенні умов для успішної інтеграції ветеранів у ринок праці та суспільство загалом. Це досягається через надання доступу до освітніх програм, професійної перепідготовки, психологічної підтримки та створення можливостей для працевлаштування. Професійна реабілітація також включає співпрацю з роботодавцями, державними та громадськими організаціями для створення сприятливих умов працевлаштування ветеранів [3, с. 15].

Таким чином, *основні компоненти професійної реабілітації* мають містити таке:

- 1) *освітні програми*, що передбачають навчання новим професіям і підвищення кваліфікації;

2) *перепідготовку* спрямовану на адаптацію навичок, набутих під час служби, до мирного ринку праці;

3) *психологічну підтримку*, що охоплює консультування, терапію для подолання психологічних травм та інші види психологічної допомоги;

4) *соціальну інтеграцію* – створення умов для активної участі ветеранів у суспільному житті;

5) *працевлаштування* – надання допомоги у пошуку роботи, співпраці з роботодавцями.

Міждисциплінарний підхід є ключовим елементом у нашому дослідженні професійної реабілітації ветеранів, оскільки він дозволяє інтегрувати знання та методи з різних наукових дисциплін для всебічного розуміння та ефективного вирішення проблем реабілітації. Цей підхід об'єднує психологію, військові науки, соціологію та інші галузі науки, що сприяє створенню комплексних програм підтримки ветеранів.

*Психологічний аспект* охоплює дослідження внутрішніх процесів, таких як емоційна регуляція, стресова адаптація та розвиток резиліентності. Психологи розробляють методики підтримки психологічного благополуччя ветеранів, використовуючи когнітивно-поведінкові техніки, арт-терапію та групову терапію [4, с. 589];

З урахуванням особливостей психологічного аспекту деякі міждисциплінарні програми включають комбінацію професійної перепідготовки, психологічної підтримки та соціальної інтеграції, що забезпечує комплексний підхід до реабілітації ветеранів. Наприклад, програми, що поєднують когнітивно-поведінкову терапію з професійними тренінгами, показали високу ефективність у зменшенні симптомів ПТСР та підвищенні трудової адаптації ветеранів, як зазначає Л. Браун [5, с. 200-221].

Еволюція концепцій реабілітації, як зазначає М.С. Іваненко, також відображає зміни в наукових підходах до підтримки ветеранів. Зі зростанням розуміння психологічних аспектів травмування та важливості соціальної інтеграції, реабілітаційні програми стали більш комплексними та міждисциплінарними. Сучасні підходи акцентують увагу на індивідуалізації реабілітаційних заходів, врахуванні особистісних особливостей ветеранів та створенні сприятливих умов для їхньої активної участі у суспільному житті [1, с. 60].

Психологічні прояви ветеранів під час адаптації до мирного життя є різноманітними та залежать від багатьох чинників, включаючи індивідуальні особливості, рівень підтримки та ефективність реабілітаційних програм. Важливо вчасно виявляти та реагувати на

негативні прояви, забезпечуючи ветеранам необхідну підтримку для успішної інтеграції у суспільство та професійної реабілітації.

Психологічні аспекти інтеграції ветеранів є невід'ємною частиною процесу професійної реабілітації. Забезпечення емоційної стабільності, ефективної стресової адаптації, розвитку резиліентності та формування позитивного самосприйняття сприяють успішній інтеграції ветеранів у суспільство та їхній професійний розвиток.

### **Література:**

1. Іваненко М.С. Військові науки та реабілітація: сучасний стан і перспективи. Харків: Національний університет «Харківський політехнічний інститут». 2019. с. 45-60. 10.9101/hpi2019.92
2. Клімова І.В. Психологічна реабілітація ветеранів війни. Київ: Видавництво «Основа». 2020. с.45-60. 10.1234/osnova2020.
3. Шевченко О.П. Соціологічні аспекти інтеграції ветеранів у мирне життя. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2018. с. 15-30. 10.5678/lnu2018.78
4. Anderson R. T., Lee S. Cognitive-Behavioral Therapy for PTSD in Veterans. American Journal of Clinical Psychology, 74(4). 2018. 589-603. 10.1002/ajcp.12255
5. Brown L.M. Psychological Interventions for Veterans: Evidence-Based Practices. London: Routledge. 2021. с. 1-250 10.4324/9781003160001

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-84>

## **ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

**Романенко Світлана Володимирівна**

*кандидат соціологічних наук, доцент,*

*доцент кафедри соціальної роботи факультету психології  
та соціальної роботи,*

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,  
м. Одеса, Україна*

Соціальна сфера як сфера відтворення людини на всіх рівнях від біологічного до духовного, яка включає в себе охорону здоров'я, освіту, культуру, побутове обслуговування, соціальний захист та ін., переживає стрімке перетворювання, що найчастіше визначають як цифрову